

СТАНОВИЩЕ

от Доц. д-р Росица Цветанова Димова, дм
Катедра „Здравен мениджмънт и икономика на здравеопазването“
ФОЗ, Медицински университет Пловдив

НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР НА НАУКИТЕ“

Професионално направление: 7.1 МЕДИЦИНА
Научна специалност: „ОБЩА МЕДИЦИНА“

Автор: Доц. д-р Радост Спиридонова Асенова, дм
Катедра: „Урология и Обща медицина“, Медицински факултет, МУ-Пловдив

Тема: „Пътят от професионалното изпепеляване към професионалното удовлетворение в общата медицинска практика. Обща медицина като професионален избор“

Становището е изготвено съгласно Заповед №Р-1336/18.08.2021г. на Ректора на Медицински университет – Пловдив.

Общо представяне на процедурата и докторанта:

Представеният комплект материали на електронен носител е подготвен прецизно и е в съответствие с процедурата за придобиване на НС „Доктор на науките“, съгласно Правилника за академично развитие в МУ-Пловдив и включва всички изискуеми документи, свързани с хода на процедурата.

Доц. Радост Асенова има придобити Магистърска степен по „Медицина“ и „Здравен мениджмънт“, към МУ Пловдив. Притежава две медицински специалности „Обща медицина“ и „Трудова медицина“ и има защитена ОНС „Доктор“ в областта на Обща медицина. Академичната кариера стартира още със създаването на катедрата по Обща медицина към МУ Пловдив през 1999г. Доц. Асенова е преминала през всички нива от редовен докторант, през асистент, старши асистент, главен асистент и доцент. Към момента е ръководител на катедра Урология и обща медицина.

Доц. Асенова има богат клиничен, преподавателски и изследователски опит. Тя е официален представител на България в две международни организации, които са свързани с обща медицина - WONCA Europe (Световната организация на общопрактикуващите лекари) и EGPRN (Европейската мрежа за проучвания в общата медицинска практика). Доц. Асенова е един от учредителите и понастоящем председател на СОИБОМ (Сдружение на обучители и изследователи в България по обща медицина). Тя е дългогодишен научен секретар на списание Обща медицина и член на редакционната колегия на международни водещи списания в сферата на обща медицина. Под нейното вещо ръководство, трима докторанти успешно са защитили своите дисертации по докторска програма обща медицина.

Актуалност и значимост на дисертационния труд:

Научният труд на доц. д-р Асенова се характеризира със своята мащабност по обем, многоаспектност и задълбоченост в представянето на цялостния личностен и професионален профил на общопрактикуващия лекар (ОПЛ), неговата уязвимост от бърнаут синдром и удовлетвореност от работа. Стъпвайки на своя дългогодишен опит като преподавател и на базата на философията на общата медицинска практика, доц. Асенова изследва и анализира образа на ОПЛ в реални условия и очертава общата медицина, като самостоятелна медицинска специалност у нас. От друга страна съществуват редица доказателства, че моделът на общата медицинска практика е един от най-ефективните и достъпни по цял свят, а предоставените медицински грижи от общопрактикуващите лекари в общността са постоянни и продължителни. Особено важни за постигане на желаните цели в общата медицина са утвърждаването и прилагането на холистичния подход при поведение с болни и здрави лица и пациент-центрирани грижи. Несъмнено работата на ОПЛ е изключително натоварена и с висока степен на стресогенност, която често генерира бърнаут синдром.

В световната научна литература е доказано, че трудовата мотивация и предоставянето на висококачествени медицински грижи са пряко обвързани както с позитивната нагласа и самооценка на общопрактикуващите лекари, така и с нивото на тяхната удовлетвореност от ежедневни трудови задължения и отговорности. Изхождайки от комплексното въздействие на рисковите фактори на работната среда, философията на общата медицина и на личностовите характеристики на ОПЛ, дисертационният труд представя един завършен интервенционален модел за превенция на бърнаут синдром и повишаване удовлетвореността на ОПЛ, което определя **актуалността и значимостта на дисертационния труд.**

В тази връзка разработения и предложен от Доц. Асенова интервенционален модел ще послужи за копинг-стратегии и за допълване на съвременната характеристика на обща медицина като философия и научна специалност.

Познаване на проблема:

Доц. Асенова показва отлично познаване на проблема, което се демонстрира от добре структурирания литературен обзор, коректно формулираните цел и задачи, умелото съчетание на изследователски методи и компетентен анализ на получените резултати.

Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите:

Основната цел на дисертацията е формулирана точно и ясно. Определените шест основни задачи са конкретни, добре дефинирани, логически свързани и последователни за реализиране на поставената цел.

Постигането на научната цел и задачи се осъществява с помощта на ***mixed methods research design*** или комплексна методика за количествени и качествени проучвания и разнообразни методи за набиране и анализ на данни. Използвани са три чужди и валидирани на български език въпросници - Maslach Burnout Inventory (MBI), Въпросник за споделено вземане на решения "9-Item Shared Decision-Making Questionnaire – physician version (SDM-Q-Doc-Bulgarian) и Въпросник за локализация на контрол, както и собствено разработени и стандартизирани инструментариуми и протоколи за техники: фокус групи, експертна оценка чрез процедурата „Делфи“ и номинална група за генериране, идентифициране и ранжиране по приоритети на предложените идеи. За анализиране на огромния масив от информация, събрана чрез интервюта и фокус-групи, е включен и изследователският метод контент-анализ (анализ на съдържанието), чрез който се изследват

мненията, нагласите и изразени позиции на единиците на наблюдение. Богатото разнообразие от адекватни статистически анализи спрямо получените данни, позволява правилното интерпретиране на получените резултати.

Оригинално решение на авторката е да се включат и изследват две основни групи единици на наблюдение – ОПЛ и студенти от 5-ти курс медицина.

На базата на събраните данни и приложените целесъобразни статистически анализи доц. Асенова стига до важни резултати и заключения.

За първи път в българската литература подробно и комплексно е представен *синтезиран модел* относно взаимодействието на личностния профил на ОПЛ, фактори свързани с работната среда и фактори, свързани с философията на специалността „Обща медицина“, което е постигнато благодарение на смесената методика - *mixed methods*, описана подробно в *Раздел Материал и методи*. Получените резултати са публикувани в реферирани и индексирани световно известни база данни с научна информация, които допринасят за допълване на знанията по поставения проблем не само в нашата страна, но и в международен аспект. Доказателство за това са също така и големият брой цитирания в престижни международни издания с IF.

В първата част от резултатите на базата на проведените интервюта и последваща „Делфи“ процедура се разкриват позитивните аспекти на общата медицинска практика и съответно факторите на удовлетвореност от работа. Доц. Асенова използва приоритизираните фактори, които се определят като важни и определящи за устойчивостта в професията и привличането на млади кадри в разработването на собствен оригинален интервенционен модел за професионално ориентиране. На базата на представително за страната проучване се изследват позитивните аспекти в общата медицинска практика и се идентифицират факторите, които биха направили работата на ОПЛ по-привлекателна и атрактивна за професионален избор. Важно е да се отбележи, че според участниците тава са: имиджа на специалността, устойчивост в нормативната уредба и намаляване на административната работа. Любопитно е, че финансовите аспекти не играят толкова важна роля и са поставени на последно място.

Във втората част от раздел резултати Доц. Асенова изследва и анализира съвременния образ на общопрактикуващия лекар на базата на неговия стил и начин на живот, професионални особености и организация на дейността в общата медицинска практика, оценка на локус контрол, трудности при управление на полиморбидни пациенти, вземане на споделено решение в общата медицинска практика при полиморбидни пациенти и взаимовръзки между скалите за локус на контрол, възприятия за трудностите при обслужване на полиморбидни пациенти и вземане на споделено решение.

Оригинално решение на авторката е да проучи взаимовръзката между скалите за локус на контрол и възприятията на общопрактикуващите лекари относно трудностите при управление на полиморбидни пациенти и вземане на споделено решение в общата медицинска практика. Проучването открива статистически значими корелации между конструктите локус на контрол, трудност при обслужване на полиморбидни пациенти и споделено вземане на решение. Същевременно се установяват статистически значими различия между двата вида локус на контрол, мениджмънт на полиморбидни пациенти и вземането на споделено решение в общата медицинска практика.

Изключително задълбочено е предствана частта посветена на изследване удовлетвореността от работа на ОПЛ и комплексната оценка на синдрома на професионално изпепеляване. Анализът на резултатите от три срезове и едно сравнително

проучване сред ОПЛ разкрива важни зависимости, закономерности и детерминати. С утвърждаване на специалността обща медицина нивото на емоционално изтощение е намаляло, докато нивото на удовлетвореност на ОПЛ е статистически значимо по-високо в сравнение с въвеждането на специалността, което пряко се отразява и на тяхното желание да запазят работната позиция. Предиктори на синдрома бърнаут са външен локус на контрол на ОПЛ, възраст над 50г., по-ниска степен на пациент-центрираност, липса на обучения по личност-центрирани грижи, нагласи за смяна на работата. Доказано е, че ОПЛ които притежават вътрешен локус на контрол са тези, които показват устойчивост в професията и имат постигнати по-високи нива на удовлетвореност.

Получените резултати дават основание авторът да направи важни заключения относно взаимовръзката между удовлетвореността на ОПЛ, детерминантите на бърнаут, личностови аспекти и фактори свързани с философията на обща медицина и работната среда.

Изводите са 6, които съответстват на поставените задачи.

Формулирани са общо 9 научни приноса, свързани с темата на дисертационния труд, от които: 4 с оригинален характер, един с потвърдителен и 4 с приложен характер.

Преценка на публикациите и личния принос на докторанта:

Във връзка с процедурата и покриване на изискванията за наукометрични показатели са представени общо 13 публикации и 17 цитации. Всички представени статии, с изключение на една са в списания, реферирани в Scopus и/или Web of Science. 5 от представените статии са с IF. В 7 от публикациите Доц. Асенова е първи автор.

Отражение на научния авторитет на Доц. Асенова е справката за h-index 6 по Web of Science.

Моите впечатления за Доц. Асенова са плод на личните ми професионални контакти с нея от начало на нейното професионално развитие и академично израстване. Тя се представя като иновативен преподавател с добри комуникативни умения, отличен професионалист и научен изследовател.

Нямам критични бележки по съществуването на дисертационния труд и представените материали.

Автореферат:

Представеният автореферат е съобразен и оформен съгласно изискванията и отразява систематизирано, ясно и точно целта, задачите, материал и методи, основните резултати и изводи.

Заключение:

Дисертационният труд съдържа научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и ще допринесе за утвърждаване на специалността Обща медицина. Той е научно обоснован, задълбочен и напълно отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на МУ-Пловдив.

Всичко това ми дава право и основание да дам своята положителна оценка за проведеното изследване и да предложа на почитаемото научно жури да присъди научната степен „Доктор на науките“ на Доц. д-р Радост Спиридонова Асенова по научната специалност „Обща медицина“; професионално направление 7.1. Медицина; област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт.

03.09.2021г.

Рецензент:

Доц. д-р Росица Цветанова Димова, дм